



SETMANARI POPULAR

BARCELONA 6 DE DESEMBRE DE 1891.

Lo triomf de "Mar y Cel" á Madrid

L' estreno á Madrid del célebre drama del mestre Guimerá, tingué per Catalunya la importancia d' un acontexement: Fou un dia de gala y de victoria per la literatura catalana y portá als círcols y á la premsa de la Cort d' Espanya la qüestió del Regionalisme.

La gent de lletras que á Madrid figura ha mirat sempre ab descarat menyspreu las glorias literarias de las regions que tenen llengua propia. Hi han hagut, es cert, excepcions honorables—en Revilla, en Menendez, en Valera (á estonas), y pochs mes;—pero en general no s' ha prestat cap atenció al moviment literari, no dihém sols de Catalunya, sino de las varias regions del Nort, ahont per providencial impuls, s' han revivat y florexen las antigas y propias llenguas.

Per alguns amichs nostres que á Madrid han viscut, sabém, de no fa gayre temps, que apenas hi havia cap obra catalana en la abundantíssima biblioteca del Ateneo, y las pocas que hi figuravan era perque algun periódich ó algun soci hi havían portat exemplars que, ab dedicatoria, rebéren de llurs autors.

Pero en un pays tan decadent com Espanya, tot es qüestió de modas: Per moda s' es krausista ó escolástich: per moda s' es realista ó idealista; per moda s' es blanch ó s' es negre; y, per moda, s' es amich ó enemich de totas las cosas.

Durá una temporada que á Madrid fou moda dir dels catalans que eran pidolayres, egoistas, mals espanyols, etc.

Vingué la Exposició Universal de Barcelona, y allavors fou moda incensar á Catalunya, pero fins al extrém de que 'ns cuydavan espatllar la fesomia á cops d' incensers; eram treballadors, eram negociants, eram richs... eram guapos... tot nos esqueya.

¿Passará lo mateix ara ab la literatura catalana?

Fa una fredat d' anys que produheix aquesta obras notabilíssimas que han fet á Catalunya y á sa llengua una magnífica anomenada per fora d' Espanya... Del Ebre enllá, tret d' unas quantas excepcions, la gent de lletras no se 'n ha cuydat; ¡se tractava de *mezquinas glorias regionales!*... no valia la pena! Literats francesos, alemanys, inglesos, russos, italians, havían après la llengua catalana per judicar y assaborir los bells fruyts de nostre Renaxement, y aquí, á Espanya mateix, era poch menys que desconegut. Y ho hauria sigut del tot probablement, si no hagués volgut la sort que en Menendez Pelayo vingués á estudiar en nostra Universitat y á viure entre catalans, y que algun altre escriptor dels pochs que conexen nostras lletras y han pogut parlarne, hagués també de venir aquí y d' apendre un xich lo catalá, mes per conveniencia que per afecte ó afany d' estudi.

Per axó es que mentres que á fora d' Espanya, entre 'ls estranys, lo conexement de nostras lletras s' obté per l' estudi y contem-

plació directa de las obras notables que han produhit, á Espanya mateix en la pretenciosa capitalitat del Estat, no 'l poble, sino 'ls literats, han hagut de fer lo descobriment del valer de nostra literatura per medi d' una traducció.

Creyém que axó hauria de ferlos vergonya; y creyém també que es una demostració mes de la terrible anèmia que te abatut é inerte 'l cervell de la Cort espanyola, incapás de ben dirigir los destins d' una aglomeració de pobles.

A nosaltres, després de la satisfacció de véure reconegudas pels madrilenys nostras glorias, y afirmada la importancia de nostre Renaxement, nos ha fet un llastimós efecte la gran polsaguera áxecada per la premsa madrilenya, ab motiu del estreno de «Mar y Cel».

Ben garbellats los atronadors aplausos de l' *escullidíssim* públich del dia del estreno de la traducció de «Mar y Cel» y 'ls hiperbòlics elogis de la premsa, apenas si queda una mesura de grà. Puix, respecte de la producció de 'n Guimerá, la conclusió general dels articles que 'ls diaris de Madrid li dedicaren, ve á dir: «¡Oh gran succés, cosa admirabilíssima!... Tenim á Catalunya un escriptor dramátich, que 's diu Guimerá, que casi, casi, val tant com... l' Echegaray!» Axó ho formulá, axís tan clara y tontament un dels primers diaris de la Cort.

Ademés, quin valor nos han de merexer los elogis de la premsa madrilenya, quan hem vist que, á continuació dels calificatius que donava á en Guimerá y á sa obra, las emprenia ab l' actor Ricart Calvo, á qui molts coneixen per una acceptable mitjanía, y li deya *Hércules de la escena!!!*...

Pero la proba mes manifesta y ensemps mes entristidora de la lleugeresa de la gent de lletras de Madrid, la hem vista en la conclusió que allá s' ha volgut traure del éxit del drama de 'n Guimerá, conclusió que nostre Ixart ha fustigat ab severa crítica en las planas de nostre colega *La Vanguardia*. Puix que en Guimerá sab fer dramas tan excelents, digueren, ¿per qué no 'ls ha d' escriure en castellá?... *Risum teneatis amici?*

La casi unanimitat ab que axó s' ha dit y 'l tó doctoral ab que s' ha sostingut, y no pels *pexi minuti* de la premsa de Madrid, es prou y de sobras per donar la mida del valer, significació y transcendencia de tota la saragata

per ella moguda en elogi de «Mar y Cel» y de tota nostra literatura.

Han dit ara 'ls escriptors madrilenys que «Mar y Cel» y també la literatura catalana, son una *gloria nacional*, y nosaltres preguntém ¿ab qué 's coneix ni s' ha conegut axó may? ¿Podém dir que es *nacional* una literatura que, fent una quarentena d' anys que floreix y grana d' alló millor, acaban ara de descobrirla, gracias á la magnífica traducció que d' un drama ha fet l' ilustre escriptor valenciá En Gaspar?

Nosaltres compreném que s' haja vist pels catalans ab satisfacció 'l triomf en la escena de Madrid d' una obra catalana, traduhida al castellá, pero no 'ns esplikém sino per una altra lleugeresa de nostre caracter massa impresionable, l' extraordinari entusiasme ab que molts catalans s' han enterat del succés, que ni te tanta importancia com s' ha pretinut, segons dexém ja indicat, ni creyém que tinga la mes xica transcendencia pel pervenir de las lletras catalanas. Es un triomf alcansat pel geni de nostre Guimerá, que reflueix en nostra literatura. Per ell, mereix lo poeta una enhorabona de tots los catalans.

Tret d' axó, lo judici seré d' un amant de Catalunya sols pot trobar en aquest assumpto motius de tristas reflexions.

N. VERDAGUER CALLÍS.

UNA POLÉMICA PROFITOSA

Encara que no volguém, hem de véurens com en un mirall, retratats de cap á peus los catalans en la situació actual de las demés regions espanyolas, ahont la tramontana regionalista ha encés ó animat lo caliu patriòtich: comunitat de servitut ó d' infortuni, comunitat de desitx de llibertat, comunitat de situació, comunitat d' aspiracions.

Heusaquí perque 'ls catalans seguim ab verdader interés, com si fossen sobre cosas de casa, las polémicas dels euskars, y heusaquí per qué, especialment, hem seguit pas á pas la sostinguda en nostre estimat company de Bilbao *La Unión Vasco-Navarra*, entre 'ls senyors Campion, Arzac y Araiztegui, sobre 'l significat y transcendencia de la paraula *euskarizar*.

No preteném ara venir á pronunciar un veredict, declarant lo dret que assistesca als tres contrincants esmentats: no som competents per ferho, forasters com som, per mes fonda y arrelada que sia la nostra simpatia per tot lo de Basconia. Basconia matexa que ha escoltat ab gust y ab verdader afany als tres fills preclars seus, haurá ja formulat son juhí.

Nosaltres no podém fer sinó recullir la ensenyansa

que naturalment se desprén de aquesta contenció y dir ab franquesa la impressió que hem rebut després d' haver mirat nostra propia fesomia en aquell mirall euskar. Que 'ns dispensen, donchs, nostres germans d' Euskaria si parlam d' ells y de sas cosas: en realitat es de nosaltres, dels catalans, de qui parlarem. Y si aquí hi ha qui protesta, trobant lletja sa fesomia, y 's desfá en impropis contra 'l poble euskalduna, li repetirém alló del satírich castellá:

Arrojar la cara importa,
que el espejo no hay por qué.

Examinant las causas del precari estat en que 's troba la regió, desamparada, oprimida y perturbada, s' ha vist ben clar que la causa principal d' aquesta terrible malaltia, d' aquesta postració, era la desnaturalisació, la degeneració de la rassa; la substitució d' elements estranys als elements propis y característichs de la mateixa regió.

Qui diu desnaturalisació diu confusió: en lo sí de la regió 's disputa pam á pam lo poch de la pàtria que queda, lo tresor de tradicions, de lleys, de costums, d' idioma, de creencias, de llegislació, en una paraula, lo poch de patrimoni que encara á la regió li queda. Mes aquesta lluyta no la sostenen los indígenas contra 'ls invasors, sino 'ls matexos indígenas entre sí, los aferrats á lo vell y 'ls amichs de lo nou, los fills lligitims del pays y 'ls descastats.

Mes ¡cosa estranya! Los vells y 'ls nous, los bons fills y 'ls débils, tots á la una 's troban malament dintre la actual situació política d' Espanya; prescindint d' escassas y raras excepcions, tots proclaman la autonomia de la regió y la necessitat d' unir, d' agermanar, d' acabar la lluyta civil, que de tal deu calificar-se, entre fills d' una mateixa regió, ab mes motiu que 'l que té per pendre tal nom la guerra entre ciutadans d' un mateix Estat.

¡Autonomía y unió! Heusaquí un bonich lema: los fueristas á Basconia, los regionalistas á Galicia, los autonomistas á Catalunya, tots units anar á la conquesta del ideal comú, tots treballar en la reivindicació de las llibertats pàtrias.

Arzac y Campión están conformes en que s' ha d' euskarisar, en que s' ha de fomentar tot lo que es propi y característich de la regió; pero discrepan en un punt que gayre be sembla nimietat: en punt á la forma de la unió dels fueristas.

La política ibérica ó espanyola ha sembrat sa llevor de discordia en las regions, y poch ó molt, per tot arreu treu lo cap, migrat ó ufanós, un Comité de cada color dels partits de Madrid, y en tots ells hi ha qui 's diu regionalista.

Aquí 'n conèxem de totes menas d' aquests regionalistas que senten la necessitat d' un nou calificatiu, que creuen un deber rebre un segon sagell.

Y no obstant, estém persuadits de que s' ha de fer pàtria regional.

Fem pàtria regional prescindint dels partits madrilenys, ajudémlos si convé, pero no 'ns hi barrejem! Heusaquí 'l parer d' En Campion.

Fem pàtria regional sense mirar los colors de que

's vestexen nostres compatriotas; unimnos tots en la defensa de la regió, sia 'l que 's vulga 'l partit en que militém! Heusaquí 'l tema d' En Arzac, si no ho hem entés malament.

Tot bascongat es fuerista, diuen allí. Tot catalá es catalanista, solen alguns dir aquí. Aquesta proposició ja té quelcom de veritat en lo fondo; sols que de catalanistas n' hi ha de duas menas: platónichs y práctichs.

Los catalanistas platónichs son aquells que, ó be no 's mouen de casa seva dihentse desenganyats de la política, y de casa seva estant aplaudexen tots los bons passos del catalanisme militant, ó be desitjosos de véure triomfant sa manera de pensar en punts secundaris, s' afilian al partit madrileny que 'ls convida á la defensa de sas ideas, vist que 'l ideal catalanista es impossible atényel prescindint de la política espanyola ó madrilenya.

Los catalanistas práctichs plantejan lo problema dihent: treballém pura y exclusivament per la regió, sens perjudici d' unir nostres esforços ab los regionalistas militants de las demás encontradas d' Espanya, pero res de barrejarnos ab los madrilenys ni quedar-nos á casa sense fer res. Ajudém y aprofitemnos dels esforços de tots los partits que fassan quelcom per nostra pàtria regional, pero que nostra agrupació 's moga sola sa propia bandera, que be prou ampla y folgada es per axoplugar á tots los patriotas de bona voluntat.

Allá no sabém á qui haurá donat la rahó 'l poble; pero aquí á Catalunya sabém de cert que la opinió pública 's decanta decididament del cantó dels regionalistas militants sense cap ressellament.—B.

LO PRINCEP DE BISMARCK Y L' IDIOMA ALEMANY-BAIX

Colonia, 30 de Novembre de 1891.

Sr. D. N. Verdaguer y Callís.

Mon estimat amich: Lo que vaig á referirli ab l' entusiasme de mon ánima es un triomf del regionalisme y per consegüent un triomf brillant de la terra abont era—segons la frase del renomnat autor de *Los Pirineus*.—

«Cada turó un castell, senyera al ayre;
cada castell un paradís; cad' home
un pensador, un trovador, ó un héroe,
cada dama una reyna encisadora,
emperatriu d' amors y gentilesa;
cada puig un aplech de festa y gala;
cada iglesia un santuari de fe viva;
cada abadía un temple de sabiesa,
y un espill de franquicias cada poble.»

En lo moment en que ab motiu del éxit falaguer que ha obtingut Guimerá en Madrid, ab sa tragedia «Mar y Cel,» escrigué 'l catalá Pere Bofill, en *La Epoca*, aquestas paraulas: «Jo no soch regionalista, ans be crech que tots los bons escriptors de Catalunya deurían produhirse en castellá, encara que s' incomodes-sin l' Almirall y altres decidits catalanistas;» lo *Prin- cep de Bismarck* deya en son castell de Friedrichsruh á una comissió de la Associació alemanya baixa, de

Brunswick que li entregava 'l diploma de soci de mérit: «*Jo soch alemany-baix*. M' agrada 'l llenguatge que aprenia quan era petit, jugant ab los noys de mon poble. Aprenguí 'l alemany-baix abans que 'l idioma de la Alta Alemanya. L' estimo y l' estimaré sempre y 'l parlo ab molt gust. Sols sento que no haja pogut ocupar-me desde ma joventut, científicament en aquestes coses que sovint m' haguéran interessat mes que *la alta política*.»

Lo que la enérgica y expressiva, la nirviosa y viril llengua catalana, exa llengua venerable dels reys, dels héroes, dels Sants, dels trovadors y del poble, es per Espanya, significa per los alemanys l' *alemany-baix*, l' antich idioma en que se posá 'l monument mes grandió de la antiga poesia germánica, *L' Heliand* (lo Redemptor), que s' havia escrit en lo segle ix, donant testimoni d' un pasmos vigor poétich que no assolía 'l monjo Offrido de Vissemburgo (Alsacia), ab sa *Armonia dels evangelis*.

Los catalanistas han de traure novas foras del acte de justicia que ha fet Madrid á Guimerá y que honra als qui, per desconéxerlas y per antagonismes de creencias polítiques, han menyspreuat las lletres catalanas. Y han d' ascoltar ab gust també aquexas paraulas que 'l preceptor Reiche digué en *alemany-baix* al canceller de ferro abans d' entregarli 'l diploma en nom de la Diputació de Brunswick: «Quan sabíam en Brunswick que deya V. á una Diputació de sos electors, *Jo soch alemany-baix*, lo cor nos debategava mes fort á nosaltres que á Brunswick hem constituït una Societat en la qual nos havém compromés á parlar nostre preuat llenguatge *alemany-baix*, y á conrear ab ell las costums alemanyas y la fe alemanya.

Al enrahonar l' alemany-baix nos sembla que ascoltém á nostres avis parlarnos des de 'l fons de son sepulcre, y 'ls veyém assentats entre sas alsinas y tenir consell al ayre lliure. Aquellas alsinas nos recordan una magestuosa alsina germánica que encara está drete y que estén son brancám des de 'ls Alpes al mar, des de la selva de Bohemia al Wasgau, des de 'ls terrers pantanosos d' Holanda als boschs de Polonia. Grossas brancas d' aquexa alsina s' han extés á la altra part del Atlántich, fins als confins de la terra. Devall d' exa alsina s' han unit los alemanys. Y exa alsina es nostre estimadíssim y cobejat *Princep de Bismarck*, exa alsina es V. Sas arrels s' extenen tant com son brancatge, trobantse en lo terror mes ferm, en l' amor del poble, de que res podria arrebasarlas. Es V. 'l soci de mérit de tota la nació alemanya y sia també soci de mérit de la Associació alemanya-baxa.»

Se complau en remétreli exas ratllas per LA VEU DE CATALUNYA, son devot amich, lo catalanista de Colonia, q. b. s. m.,

JOAN FASTENRATH.

À LA PÀTRIA

À MON VOLGUT AMICH FRANCISCO DE P. VILA

Calleu blavoses ones, pareu vostres murmuris,
dexeu sentir la lira que polsa 'l trovador,

sa veu armoniosa dexeu que l' ayre 'ns porti,
y unit ab la armonia sabrém que diu son cor.

Y mansa 's queda la ona; com en espill de plata
la lluna s' hi enmiralla, seguintla llur estol
d' esteles diamantines, que 'l trovador contempla,
entant l' ayret fesquivol, com flor, besa son front.

Trempada del trovayre la lira armoniosa
damunt son pit la posa, y als batements del cor
sos dits ne saltironan lleugers de corda en corda,
y ab só melós comensa á cantar exa cansó:

I

Jo pàtria aymada,
te he vista lliure,
te he vist somriure
com bella flor
qu' al trench del auba
fresca rosada
l' ha engalana
de perles y or.

II

Te he vist hermosa
com somiavas
y ab joy jugavas
en lo bressol,
te he vist morena
com pageseta
que cull herbeta
al sortí 'l sol.

III

Y ayuy, esclava
sense esperança,
veig d' anyorança
rublert ton cor,
ta faç morena
veig esmortuida
com flor sens vida,
cor sens amor.

IV

Veig lo teu ceptre
tornat cadenes,
mudats en penes
tos richs florons,
y veig que ploran,
sens alegría,
de nit y dia
tos fills mes bons.

V

¡Oh Catalunya!
¡Oh pàtria mial
jo prou voldria
ta llibertat,
mes ¡ay! sols déxam
ara que plore
y á la Verge ore
de Montserrat.

Aquí ha finit son cántich lo trovado' anyorivol,
y un riu de perles queyan damunt sa lira d' or,
com cauen de la aubada les perles diamantines
damunt les verdes fulles, sobre les gayes flors.

F. DE P. GIRBAU Y CASTELLÀ.

Novembre, 1891.

EN LO BALNEARI (1)

Los de casa varen dir-me: «¿home, perquè no surts uns quants dias á fora á donarte vintiu pler?—Just, vaig respondre, com D. Domingo, lo del tercer pis, que encara no li vé pruitja de caragolar un cigarro, diu á la seva senyora: «Layeta, me 'n vaig á donar un quart de bona vida, ¿qué 't sembla Laya?»

Y ja que m' ho otorgan abans de demanarho, pensava entre mi, vingan en bon hora aquexos dias de regalo tots d' una tirada y no dividits en quarts com los dels cigarros de D. Domingo.

Després de fer lo cumplimentós y 'l llamench resistentme ab rahons molt flacas y de poch aguant, redoblats los prechs y la sollicitut, vaig accedir á anármen, com si fes gran concessió als que plens de bona voluntat m' empenyian fora del carrer de casa, dret á la campinya, á véure mes cel, lo sol tot sencer y no ab escapulons homeopátichs; á respirar ayres purs, que no hajan tocat tantas caras com los de Barcelona; embaumats ab los olors dels pins, de farigola y romaní, creuhats arreu per aucells de tota mena y de papallones gentils, matisadas de coloraines, que si no li afegeixen cap ingredient mes gustós de sentir ni de tastar l' adornan de bella manera y molt escayenta.

¿Y... si prengué... vaig afegir, com repensat per un dupte, ¿altre abono de la *Deliciosa*, que no es tan lluny de casa? que allí ja hi tinch las relacions fetas fins al cas que entre 'ls pexos que surten á taula n' hi trobo algun que 'l tinch conegut d' haverlo vist per aquelllas jurisdiccions garbejar ab *queibros* y posturas y salamerías, bellugant la cúa com si ventés l' aygua y bebent á morro per vici, ¿qué vos sembla, hi torno?

La maleta ben conduhida ab tot lo pormenor de roba blanca olorosa de bugada, alguns paquets de tabaco per damunt y altre amagat al fons per donarme la dítxosa sorpresa de trobarlo, agotada la provisió, com si exís de pura pensa. Lo paraygua plegat dins lo calso de roba de vesta que jo no 'l vull y 'l dexo expressament al primer recó. L'adeusiau de tots y á tots, com si marxés á Cuba; en lo replá de la escala abocadas á la barana aquelllas caras rialleras; correus de petons que van y venen; veus impacientes que 'm cridan «Noy que 't descuydas lo paraygua».—Regaléulo á aquella senyora del surtidor del Parch, que li van estropellar l' any passat.—«Vaja, Deu te guie y l' Angel bó...»

De modo que quan arribo al carril sento una recansa que pot ser de més bona gana m' entornaría á casa.

Lo balneari está fet un jubileo. Los estiuhenchs ixen á la carretera á rebre los forasters que arrivém aglomerats dintre duas diligencias. Salto del interior y m' exercito á probar si tenen joch las rótulas y á cerciorarme de que 'l meu sistema muscular segueix obehint

á la voluntat. Estench luego una mirada de circunyalació per véure quinas confrontacions tindré en lo balneari. ¡Brava revista! ara si que sería ben posada aquella comparansa de papallonas de cándida blancor, etc., (no seguexo aquesta lírica porque la inspiració no s' enfila y, *nadie las mueva*)... Tots los voltants del cotxe semblan una primavera: un triat de senyoretas ab vestits clars y vaporosos, de caras agraciadas, un xich pàlidas ¡malasaguanyadas! Tan bé que s' hi dirían los colors frescos ab sos ulls tafaners, grossos, que prenen massa llum que sembla que no n' hajan de dexar pels demés, y tan brillants, que ja li poden cantar lo *requiescat* al malaventurat que li vullguin calar foch y abolirlo de passió d' ánima. En fi, lector jove, porque tú no hi ets y vull que te 'n fassas capás; es una academia de fesomías hermosas que no dexan reflexionar. A ulls cluchs podrias escullir y donavas la preferencia. Son primeras medallas totes. Meissonier hauria sigut del meu modo de pensar.

Los homens semblan *sorbetes*, es dir, baix lo punt de vista pintoresch, en lo demés no m' hi refereixo; ja saber, la joventut, per lo comú, es baladina.

Vestexen primorosament de llinet clar, blanquinós, planxat, com de porcelana: algún sense ermilla, pero 'ls davants de camisa ho matan tot; per sa polidesa y brillantor sembla que podrian escupir l' aygua. Altres las duhen de ricas telas bellament pintadas, ab un joch de borletas bufonas que 'ls hi adornan lo coll com una mangala. Las gorras també son de capritxo molt rococó: de jokey, á lo tarambana, etc. No puch escusarme de dirho: tots están interessants y provocadors com perruquers. Al contemplarlos tan empolainats y tan curros, entre mí canto com los xufleros que venen gelat *¡ay quina torre, que fresquitos!*

Las Mamás, y no es per falta d' atenció que las menciono en tercer lloch; es per respecte que sento per la joventut marcida, per lo sol que 's pon. Las saludo ab veneració y baxo 'ls ulls condolgut quan ne veig algunas prou corpulentas vestidas á *cuerpo* y ab tants axeriviments y composturas per dissimular los estragos de la edat.

Es probable que també algu 's burla de mí mentres jo li prenh la delantera ab aquestas reflexions fetas á solas: porque al igual dels altres forasters soch objecte de la curiosa inspecció dels banyistas.

Un senyor molt obsequiós s' acosta á saludarme y ab vivas mostrás d' alegría m' allarga las duas mans proclamantme allí, entre mitj dels grupos, com un *element* de molta ajuda per la festa que 's projecta, fentme objecte d' una presentació general. Tothom celebra 'l despejo y 'l garbo del meu presentador. Se coneix que te guanyadas las voluntats y l' estanch de la gracia y dels acudits, porque li abonan ab riallas los xistes que havia de dir encara que no surtin. De manera que 'm trobo entre una societat alegre, decidida á divertirse y que tots están posats á fer broma surti com vullgui.

Entre 'ls grupos y tertulias he observat ab pena que no gosan gens de favor las ideas catalanistas, no ja en lo que 's refereix als ideals, que aquesta societat fins los ignora, sino en nostra llengua que no mes se 'n

(1) Del llibre *Plorant y Rihent*, que acaba de publicar N' Emili Vilanova, l' eminent pintor de la vida barcelonina, trayém aquesta narració que millor que nostres elogis farà la recomanació de la obra.

(N. de la R.).

serveix en la modesta intimitat ó en las conversas aislladas y en las rodones poch concorregudas. Allí ahont s'ajunta un grupo numerós tothom parla en castellá; y realment, quin castellá de plat esquerdat sentir aquella pronuncia que s'estalvia la dolsor de la *cé* y de la *zeta*! Unas senyoras valencianes,—las de Pascualons—que senten vera repugnancia á parlar catalá, son las que tenen lo domini y la exclusiva per encarrillar la conversa cap al castellá. Naturalment se comensa parlant al ús de la terra ja que tots ho som. Donchs ellas prenen basa y als primers compassos, ja rompen dihent: Oigan ustedes. Una vez en Valencia... ja está: han soltat la *taravilla* y no hi ha qui las fassi callar ó las esmeni. Jo penso ¿y no surt per aquí cap caballero prou galán que las hi regali unas quantas *yemas* ó pannellets per embrassárloshi la boca y ferlas reposar una estona?

Nos preguntan als que havém arribat, ab cert esllanguiment protector y compassiu de cóm havíam dexat á Barcelona. «¿Se estarán derritiendo las gentes por aquella Rambla de Cataluña, por aquella plaza, y por todos los pasages, verdad? ¡Ay que angustia! responden las senyoras ventantse seguidament. En general totas las opinions son desdeñosas per la ciutat y queda convingut entre la crema dels banyistas que Barcelona es inhabitable, insufrible al estiu. ¡La bella, la gentil, la hermosa Barcelona despreciada y mal dita per necia capritxada de la moda! Si no que haguera tingut de protestar en castellá no m'aguanto. ¡Quína llástima més filantrópica per los que quedan allí y pels *cursis* que peguem una voladeta de quinze dias! ¡Cursis!... Ventura que m'he sangrat ab salut y del primer entuvi ja he comprés que tots eran *lilas* y *tipos*, y 'ls he registrat per semhlant tenor!

Quina galería mes curiosa per ferlos exir ab noms sobreposats y en dias de festa á las planas de *La Renaiçensa*! ¡Oh! 'l qui tingués la ploma amatenta, las ganas seguidas y 'l temps sobrer, quinas calcomanías per regalo dels lectors!

A taula tinch al costat meu lo senyor Niceto, aquell que sab de química y física que al arribar m'ha batejat d'*element*. També es un altre ximple que no pot anar sol. M' amohina á obsequis y adulacions que jo hi convinch porque no sé com respondre; pero tant s'enardeix parlant alt dels meus versos que ha llegit que no tinch altra sortida que presentarlo als comensals com l'exemplar mes ditxero y axerit dels circuls il·lustrats de la capital ab mes mérit que altres y vivó, donchs havia llegit versos, y bons, d'un autor que no n'ha fet may. La cura ha estat encertada; ja no m'ha fet més célebre.

Enfront tinch per vehí un cavaller grave, enciriat, de breus paraulas y sentenciosas. Un augur miope, ab lentes d'or y cordonet que li penja ab onda graciosa á un costat de la cara recullit damunt la orella. Ha vingut per reposar de las árduas taleyas de la seva professió; á recuperar las forsas perdudas en la lluyta contínua, incessant, enervadora per la solució de intrincants problemas, de controversias renyidas y polémicas ardorosas. Es director del diari polítich de la Geltrú EL CLAMOR DE LA VERDAD, y corresponsal

quotidiá... ara no recordo si m'ha dit de la *Liga Agraria* ó de la de *mi Morena*. Se li coneix desseguida, observant sa pensadora mirada, que encara no s'han refet las sevas forsas y que 'ls problemas polítichs-socials seguexen tenintlo enterbolit.

Axís que ha sapigut que jo d'aprop ó de lluny pertenexo al *sacerdoci de la prempsa* ha fet corre tres asientos de la taula cedint galantment lo dret á altres banyistas més novensans per poguer estar al meu costat.

Y, ara, som dos *sacerdots*.

¡Ay del govern, quina oposició més rabiosa li pujará desde la Geltrú!

M' avisa un altre diarista de Sitges, redactor en jefe de *El Eco de las Canteras*, que acaba de arribar en los cotxes de la tarde, que no 'n fassi gran cas d'aqueix personatge; que 'ls seus articles no 'ls llegeix ningú, y que 'ls metjes ni 'ls receptan als malalts que necessitan dormitori per descansar porque 'ls ensopexen massa.

Ara tots dos están despacientats. Lo redactor en jefe, que tot just acaba d'arribar de Sitges ja ha preguntat moltas vegadas si havian arribat *telegramas* per ell (axís, á barriscadas los demana). Lo de la Geltrú cada dia repeteix la mateixa pregunta y 'ls partes no venen. Ben segur que 'ls fils-ferros s'haurán recuyt ab las passadas tempestats.

—¿Y vosté, m'preguntan, quinas noticias més recientes té de Madrid?

—No vaig gayre al corrent, més de cinch minuts atrassat; lo darrer correu que vaig llegir no més parla de la verbena de Sant Isidro...

S'han quedat mirantme ab fixesa com preguntant ¿vosté 's burla de nosaltres? Los he sossegat desseguida: tinch un estil, los he dit; m' enamora més lo passat que lo que succeheix avuy.

—Y quinas teorías més retrógadas, saltá semi indignat lo Director.

—Jo 'ls hi he avisat abans: he dit que tenía un estil y las teorías no son estils. Donchs ara, á Barcelona, llegexo la col·lecció del *Brusi* del 53. Lo mateix se deya allavors que avuy. Per tot síntomas de guerra, malas cullitas, oidium á las vinyas, ganivetadas á Madrid y conspiracions; militars que no ascendían, polémicas encesas pero ab forma urbaníssima y discreta, y salvo la diferencia en la llibertat del llenguatge no hem avansat gayre. Los periodistas, com ara, també anavan á presidi. Ja veu si no hem fet com los de Antequera... no 'ns havém mogut gayre.

—Ba, ba, ba, quinas idees.

Y com la nostra discussió fes acudir alguns banyistas curiosos de sentir una polémica entre periodistas ab ulleras y sense, torso de sopte la conversa y dich: no 'n fém gayre estat nosaltres de las noticias de Madrid. Com sempre son dolentas tant se val sapiguerlas tart com aviat. Tenim un redactor especial per llegir los partes y un desxifrador que havia estat empleat á las pirámides de Egipte que 'ns lo va atrassar l'Eduart Toda, y ells se 'n cuydan d'aqueix negociat. Pero 'ls partes importants, vaig seguir dihent baxet com recelantme dels curiosos, los rebém directament de Gladstone, de Parnell y de las embaxadas forasteras. Ara

tením uns enginyers á París y á Berlin que 'ns contractan un quart de ploma, dich de fil eléctrich directe, pel gasto de casa, de telégramas excludius, que, després, ben segur los cedirém á pes de paper per algun periódich d' allí dalt.

—¿De Madrid? pregunta un del rotlló.

—Si potser, sí.

Estém molt atrafegats, tením junta: encara dura, y han sigut convocadas las Mamás y las Senyoretas, los senyors d' edad y tot lo jovent. Crech que després se passarà recado á la cuyna porque puji 'l kok.

La Presidencia de la mesa es mixta. La senyora de Pascualons, no la mes xarreira, la altra, que també enrahona molt y lo grave periodista de la Geltrú. Ella per las sevas qualitats personals, per son despejo y per sa soltura; éll lo senyor President, per sa professió distingida, per sos lentes, per sas llums y per sa pompa individual, s' han guanyat per aclamació aquest lloch tan envejat.

Se tracta d'organisar una festa pastoril que ha de durar dos días; lluny, á mitja hora del establiment, entre uns prats, un bosch y una font.

Bo, ja tothom demana la paraula, tots tenen una idea y la volen expressar al acte. No s' entenen: las conversas se barrejan, los presidents de abdós sexes no saben á qui preferir. ¡Ay ay! tots volen fer de pastors; no sé, la cosa s' embrolla; 'm sembla que tindré de llogar los vens.

Te, ara no sona la campaneta, li ha caygut lo gargamelló.

—Orden senyoritas, fassin lo favor de moderarse, cavallers, crida la Presidenta y després lo President.

—¡Senyora Presidenta, senyor President! vosté repti als homens: donya Carmen á las senyoretas.

—¿Me permite V. donya Carmen, digo, senyora Presidenta?

—Bájese al sitial, ya se le escuchará á V.

—Donchs en mi concepto las faldillas de las senyoretas han de ser curtas, bastant curtas si volen vestir ab propietat.

—No siga V., cállese V. ¿Su gracia de V. caballero?

—La mía señor Presidente? sí? Me gustan todas.

—Fuera, silencio.

—Senyors, no fem lo plaga, ó axó no s' organisa.

—No sigui calavera, Pepito, li prega una Mamá al jovenet corrido.

—Si senyor los vestits han de ser curts com los de las baylarinas.

—¡Horror! ¡fuer! ¡quina vergonya! Nenas, fillas, anémsen al quarto, axó no 's pot sentir.

—Pido la palabra, senyora Presidenta. Ampáreme V. senyora.

—Nena? si enrahona mes lo Pepito, al quarto desseguida.

—Donya Carmen, yo había empezado á hablar y no se me deja; yo no quería ofender, ni quería ofender, ni quiero ahora. Atiendan los que tengan castos los oídos que serán todos los que me escuchen, yo lo abono.

—Bien, bravo.

—Pepito cállese; que está vosté marechant lo parche, permeta vosté que li diuhe com á Presidenta y com á Carmen: cállese per misericordia.

—Callo; y me reservo el derecho de protestar, mi bella Presidenta.

Al últim s' han pogut entendre; jo crech que si tením al establiment al general Pavía axó acaba d' altre terme. S' ha nombrat una junta que ho farà tot: direcció, organisació, etcétera. Ara tots son á la biblioteca del establiment á consultar los clássichs Espanyols, Grechs y Francesos que han fet obras bucólicas ó pastorils.

Las senyoretas no volen consultar á ningú mes que á Florián. Demá ja 'm sembla que per totas las socas dels arbres del jardí y de la carretera s' hi llegirá grabat lo nom d' Estela ab una contrassenya particular porque cada senyoreta s' hi entenga.

EMILI VILANOVA.

REVISTA ARTÍSTICA

NOVEMBRE

Exposició Russinyol, Casas y Clarassó.—Mes exposicions.

La exposició que á primers del mes obriren al públich en la sala de ca 'n Parés, los pintors Srs. Russinyol y Casas y l' esculptor senyor Clarassó, ha sigut de las que han mogut forrolla tant per haver sigut molt anunciada y en conseqüencia haver mogut la curiositat de la gent, com per haver estat objecte de discussió y opinions encontradas de part dels aficionats, artistas y crítichs.

No sabém si la nostra plaurá, entonarà ó no ab las altres; pero sí que dada la ventatja que tením en aquestas revistas de no parlar casi may de las cosas á cop calent, será potser menys apassionada. Aném donchs á manifestarla ab tota la franquesa y claretat que 'ns caracterisa: valga per lo que valga.

Per lo que hem vist exposat, se deduïx que 'ls senyors Russinyol y Casas no reculan gota devant sos propòsits. L' any prop passat, sas obras, las manifestáren prou obertament: enguany las han accentuat de tal manera que en algunas ja traspasan l' ideal naturalista que volían atenyer per acostarse á la convenció.

En la primera visita que férem á la sala, sentírem una impressió general agradable y nova. Aquella armonia de conjunt, aquellas notas tan diferentes de las que habitualment ferenx nostra vista, nos feren l' efecte; pero al temps que, fent abstracció, contemplárem las obras aisladament, la sensació agradable se 'ns torná bon xich monótona, la impressió nova se 'ns torná un tant amanerada. Allí hi havia quadros pintats á París, á Amsterdam, á Ruan, á Cerdanya, á Sitjes y á Consuegra, y en tots dintre la varietat dels temas, s' hi veyan colors opachs y débils, espays boyrosos, siluetas y cossos esfumats, veladuras ó duresas: lo que vol dir que existeix un *prejugé* una especie de *parti pris* de pintarho tot del mateix modo, de véureho baix un mateix prisma, de traduhir lo sentiment no mes que ab aquella forma, de no caracterisar prou las notas. Dintre de aquest círcol, técnicament anirán molt

lluny, no hi haurà dificultat de factura que no 's venci ni problema de llum y color que no 's resolgui, pero artisticament tenim por que farán poca carrera. Y es llástima perque tenen, en Casas sobre tot, alas d' águila per ferla depressa.

Altra de las cosas que no aplaudim, es que dits senyors exposin tants apuntes y estudis, tantas notas intimas, valga la expressió, que no ensenyan res á la gent. Qué diríam del novelista, per exemple, que publicués las notas que ha pres, observacions que ha apuntat y estudis aislats que ha fet per construir la seva obra? Axó son treballs meritoris y molt interessants pels iniciats per los que están en l' *intrínquilis* puix avaloran, evidencian per un concepte ó altre la importancia de las obras, pero al vulgo no li entran poch ni gens.

Si lo senyor Russinyol hagués agafat lo *Cementir y carrer de Montmartre. Jardí d' hivern. Esperant la clientela* y un parell de paisatges y lo senyor Casas lo retrato de *Enrich Satie, Triant un llibre*, l' interior de la sala de ball del *Moulin*, y mitja dotzena d' estudis ben triats de cada hu y ho hagués exposat, cregan que haurían fet mes impressió. Nostre públich ja s' agrada y comensa á sentir la nota realista pero la vol com tots, distingida, que l' interessi, que li diga quelcom. Aquella série d' expressions realistas tan crúas, descarnadas y uniformes invadint la sala, per expon-táneas que sigan, han vulgarisat á sos ulls lo patró ab que son fetas, rebaxantlos mérit y trayentlos novetat.

De verdaders quadros no mes recordém los citats y en nostre concepte valen de debó. En Russinyol sent la perspectiva; troba 'ls espays y los ompla d' ayre y llum, en los últims termes principalment. La figura no la sent tant y encara que las apunta ab seguretat, resultan poch modeladas, ab poch cos y ab menos calitat que lo demés. En los estudis de interiors lo trobém casi sempre just, pero en los de paisatge, just, mes fresch de color y mes expontani.

En Casas pinta mes net y d' una manera mes franca; te una percepció finíssima que li permet ajustar la nota y la calitat d' una manera sóbria y vigorosa. La seva retina es sensible als efectes mes delicats y vaporsos. Dibuixa solit y modela ferm; sas figuras no son may maniquís, tenen expressió, tenen vida. En sos quadros, las carns, robas, plantas, mobles, etc., son lo que semblan. Acaba poch, pero sas quatre llargas pinzelladas acusan lo que vol. De la llum ne fa lo que li dona la gana: aquí forta, allí débil, enllá brillant, ensá mate, ara ficsa, després titllejant; y de la admósfera també; aquí pura, allí viciada, ensá humida, enllá caldejada.

Los estudis y apuntes de tots dos son impresions directes y las d' en Casas casi instantáneas del natural. Lo que dol es que entremix de las bonas, de las que acusan verdaders *tours de force* per trasladarlas á la tela, n' hi haja de tan lleugeras, de tan poch sentidas, que fins duplám hajan sigut fetas en sério.

En una paraula y per acabar, demaném als senyors Russinyol y Casas mes selecció en la Exposició y mes selecció en los modelos ó assumptos. *Le choix dans le vrai* es l' art, ha dit un crítich. En las infinitas variants de la naturalesa, en las escenas de la vida per senzi-

llas y humils que sían, existeix la bellesa, al artista toca 'l trobarla á través del seu temperament y ferla ressortir. Prescindint del esperit, de la intenció, técnicament, podrá pintarse per exemple una dona lletja y contrafeta d' una manera admirable, pero estigan segurs que produhirá una impressió estética mes fonda, desde 'l moment qu' es mes agradable, si 's pinta una dona hermosa ó esculptural.

Perque apreciém lo talent de dits pintors los parlém axís. Evitin que ningú 'ls puga repetir ab rahó lo que va dexar escrit Alfons Karr: «Si los realistas son artistas que volen reproduhir y copiar sense triar, no son pas artistas.»

Lo company dels senyors Russinyol y Casas, l' Enrich Clarassó, escultor dels jovers, demostra ab lo que ha exposat que estudia y avansa. Tant en los retratos, com en las esculturas de saló, com en lo gerro decoratiu hi brillan las qualitats que li han fet lo nom y una tendencia á singularisarse digne d' elogi. A mida que l' artista caracteriza sas obras, acusa sa personalitat.

Dels retratos sobressurten lo de la seva mare y 'l del senyor don Lluís de Camino que, sia perque hi ha hagut lo sentiment y la amistat de per mitx, resultan modelats ab mes garbo y mes expressius que 'ls altres.

De las esculturas de saló triaríam en primer terme la testa titulada *Pare nostre*, estudi realista impregnat del sentiment mes exquisit y després los bustos *Una pierrette* y *¡Ole ya!* d' expressió picaresca bastant intenciona; *Las darrereras fullas*, per lo ben trobat qu' es l' assumpto y *Sabatetas novas*, figureta elegant, ben plantada y tractada á lo Grevi.

La composició del gerro decoratiu recorda la del que exposá l' any passat, pero llur execució es mes des-cuydada. Conexent per altrás obras la disposició que te lo senyor Clarassó per cultivar lo género confessém que aquesta no 'ns ha satisfet.

En la mateixa exposició hi vegérem un aygua fort firmat per lo senyor Canudas que reproduheix un quadro d' en Russinyol ab tal nimietat y tal justesa que ve val la pena d' arreglerar lo seu nom entre 'ls que dominan lo procediment.

Axó y las obras citadas, son lo mes granat que 'ns han ensenyat enguany los senyors Russinyol, Casas y Clarassó y ab lo dit dexém apuntada la franca opinió que 'ns han merescut. Girém full.

..

Es del mateix llibre. Després de aquesta Exposició, cada setmana s' han renovat las obras del saló Parés, essent molts sos autors; á nosaltres nos han interessat especialment las col·leccions de quadros y estudis dels senyors Galofre Oller, Lluís Granér y G. Mestres.

Lo primer, desexintse de la rutina que fins ara l' havia tingut tancat al taller, se n' ha anat al camp, ha treballat de valent, arribant molt mes lluny d' allá ahont era. Allissonat ab l' éxit que ha obtingut, creyém no dexará de petja aquest camí.

En Lluís Granér que ja s' havia fet una reputació per lo tracte intim y sentit que tenia ab las tenebras y 'ls efectes de llum artificial, ha virat rodó per anarsen á tractar cara á cara ab lo sol y los espays lluminosos. Per cert que han congeniat depressa. Sos estu-

dis de paisatge han sorprés á tothom. Així que 's franqueji y per resultat ajusti mes lo color, estarà en condicions de produhir algun *capo lavoro*.

Las sevas testas y figuras sempre han sigut ben dibuxadas y en la noya *cullint herba* demostra que va corretgint alguns vicis de calitat que perjudicavan principalment las carns.

Lo jove senyor Mestres, adelanta. En general lo trobaríam estacionat, puix las incorreccions y duresas abundan en sas obras; pero lo paisatge, amarat de llum, ab la noya estirada sobre l' herba dormint sota 'l paraygua, nos ho diu clar. Aquell efecte de llum no mes l' interpreta, ab tanta justesa y ab tanta veritat, qui 'n sap molt.

La escultura també ha fet lo seu paper en las exposicions d' aquest mes. Lo Sr. Atché per fer companyia, sens dupte, al Sr. Font, jove debutant, exposà un parell de bustos. Las qualitats de las obras del mestre brillan també en las del dexeble, fins al punt de que 'l primer, estém segurs, firmaria sens reparo los bustos del segon. Aquestos son tres estudis de xicots, sobresurtint per la expressió, lo del escolá que esta xutclant una borilla.

Lo mestre Agapito Vallmitjana, tan retret fa temps, ha exposat un relleu (reproduhit per medi de la galvanoplastia, per los Srs. Frederich Masriera y C.^a), que representa una dansa báquica y es ben digne d' ell.

Finalment es del Sr. Carbonell lo retrato enter, de grandaria natural, (fos en bronço per la casa de la senyora viuda de Cabot y fills) del plorat banquer don Evaristo Arnús; del que está fet l' elogi dihent que la majoria de la gent, al véurel ha exclamat, Ayl.. Ayl.. D. Evaristo. Dit senyor era prou conegut y lo seu tipo ben marcat: havent donchs lo Sr. Carbonell trobat naturalment la semblansa, la expressió, la posa y lo tirat de las robas, la obra ha resultat.

Fora del Saló Parés hem vist mitja dotzena de acuarelas del pintor italiá Signorini que han confirmat la bona opinió que meresqué per lo quadro *La Justice au Maroc* quan la Exposició general de Bellas Arts. Si llavoras no se 'ns hagués revelat l' especialista de cap d' ala, ara ho hauria fet, la acuarela que representa un personatge veneciá, per lo bon gust de la composició, la riquesa del color y la fastuositat de la escena.

Recordém després un quadro del senyor Ferrer y Pallejá *anant á missa* que per lo sentit de las figuras y 'l contrast de llum y sombra que hi ha, creyém es lo millor y mes atrevit que ha pintat. Y per últim una verdadera colecció d' obras firmadas per lo Sr. Balasch, jove que ha estudiat á Roma, treyentne profit. Los seus quadros y estudis son simpátichs de color; uns acusan lo natural y altres bastanta fantasía, y tots la facilitat ab que maneja lo pincell. Dels temas vulgars s' en va al mes ideal, seguint tota la escala y axó si be de moment fa sas obras llemineras, puix acontenta tots los gustos del públich, mes endevant, sino s' esmena, pot perjudicarlo.

Perdonin, ara, nostres benévols lectors si 'ls hem entretingut mes de lo acostumat pero ja s' haurán fet cárrech que la cullita artística de tardor merexia aquesta revista, puix ha sigut abundanta y de calitat.

J. C. y R.

Barcelona 30 Novembre 1891.

CONFERENCIAS EN LO FOMENT DEL TREBALL NACIONAL

Las inaugurá l' eminent jurisconsult é incansable campió de la protecció, l' Excm. Sr. D. Manel Durán y Bas, devant d' un públich tan nombrós com selecte.

Ab correcta frase feu lo retrato dels sis grans economistas catalans de nostre sigle y encara millor de cinquanta anys en aquesta part, en qual período ha lluytat ab varia fortuna la escola proteccionista, que 'n podríam dir catalana contra la lliure-cambista ó madrilenya.

Descrigué admirablement aquesta época subdividintla en quatre períodos; lo de *iniciació* des de l' any 1840 al 1849, lo de *combat* des de 'l 1849 fins al 1869, lo del *radicalisme económic* que arriba fins á 1875, y 'l darrer que ab algunas reservas pot anomenarse de *reparació* fins á nostres días.

Los sis economistas qual fesomia tan magistralment dibuxá lo docte conferenciant son Aribau, l' economista funcionari públich; Güell y Ferrer, l' economista industrial; Anglasell, l' economista parlamentari; Sol y Padrís, l' economista poétich y práctic; Illas y Vidal, l' economista de polémica, y Reynals, l' economista publicista.

Resumí sa doctrina en aquestas sis veritats incontestables:

1.^a Los pobles que reclaman lo lliure-cambi deuen sa prosperitat á la protecció (veritat històrica).

2.^a Perque puga ser recordada la doctrina económic, de que 'ls productes se cambien ab productes, es necessari que la nació establezca la protecció al treball nacional (veritat práctica).

3.^a Perque l' Estat puga tenir forsa y poder per millorar los serveys públichs y contribuir al foment del treball individual y colectiu, cal verdadera riquesa nacional (veritat financiera).

4.^a Lo principi de la lliure concurrencia al exterior no 's pot admetre en absolut sino admetent diversas circunstancias variables (veritat científica).

5.^a Los pobles que no tenen riquesa no están segurs del seu poder ni de la seva independència (veritat política).

6.^a L' Estat ha d' extendre sa esfera d' activitat al desenrotllo de las qüestions económico-socials (veritat jurídica).

Terminá lo Sr. Durán y Bas afirmant que aquesta doctrina ha de servirnos pel pervenir á remediar las tres calamitats económicas que 'ns afligexen, á saber: la decadent situació de las industrias, lo mal estat dels pressupòsits y 'l pitjor estat del crédito públich.

Justos y generals aplausos coronaren lo substanciós treball del ilustre jurisconsult que inaugurá de manera tan magistral las conferencias del Foment del Treball Nacional.—Y.

LOS CONCERTS VIDIELLA EN LO PALAU DE CIENCIAS

Tot ajudá á que 'l segon concert, del diumenge pasat, fos un nou triomf per en Vidiella; si es possible, mes gros que 'l del primer.

Un jorn de primavera, alegre y esplendent, convi-

dava a la poesia; la sala estava plena de gom a gom, y com era de préveure, eran moltes las personas que no poguéren trobar lloch ben a pesar seu.

Un religiós silenci, nota característica d' aquesta mena d' audicions, s' imposà al auditori després dels entusiastas aplaudiments ab que rebé al mestre Vidiella comensant la sessió ab una «Gavota» y variacions, frescas, ingénuas com tot lo de Rameau.

Lo segon número anunciat en lo programa era la «Sonata» en la menor de Scarlatti, que no s' executà per la insistencia de molts concurrents en que tornés a tocar l' *adagio* de la patética de Beethoven.

Ja 'ns va agradar tornar-lo a sentir interpretant a la perfecció aquelles tranquilas y bellas melodías, pero condolintnos molt de no poguer assaborir una obra de Scarlatti, del compositor pianistich per excelencia, convensuts de que en Vidiella 'ns hauria fet passar un ratet deleytosíssim.

En la sonata en do de Beethoven, l' *impromptu* de Schubert y sobre tot en las «variacions sérias» de Mendelssohn, en Vidiella va estar felicíssim; interpretarho millor ja no es possible, fou tal la emoció que s' apoderà dels concurrents que alguns anavan encara sanglotant pels corredors després de la primera part.

Lo públich hauria desitjat qu' en Vidiella repetís totas las pessas del programa, perquè en totas passà lo mateix: interpretació justa, y execució acabada del tot. Executar un programa com aquell, es tant mateix fatigós y per mes qu' ell desitjés complaure al públich, no pogué ferho mes que en la «Consolation» de Listz y en las dos obras mes originals de la sessió la «Berceuse» y «Danse norvegienne» de Grieg. Una de las que mes agradá fou la «Rapsodia» n.º 6, també de Listz, ahont Vidiella probá tots los punts que calsa com a pianista.

A continuació copiém lo programa del tercer y últim concert qu' ha de tenir lloch aquesta tarde:

PRIMERA PART

J. S. Bach: *Gavotte et musette*.—J. Haydn: *Tema y variacions, en fa*.—M. Clementi: *Tocata, en si bemol*.—F. Schubert: *Minuet, en si menor*.—(*) L. Beethoven: *Sonata, en do sostenido menor*.

SEGONA PART

F. Mendelssohn: *Duo d' amor. La filosa*.—R. Schumann: *¿Per qué?, Cap al tart, Au profeta*.—F. Chopin: *Estudi en la menor, Nocturno, Vals*.—F. Listz: *Rapsodia húngara, n.º 2*.^a

TERCERA PART

César Cui: *Polonesa*.—P. Tchaikowsky: *Melodia*.—I. Albéniz: *Minuet del gall*.—M. Rodríguez Alcántara: *Romansa sense paraulas*.—F. Alió: *Marcha fantástica*.—L. Millet: *Catalanescas*. (Ballet, Complanta, Jovenívola).—A. Rubinstein: *Estudi, en do major*.

Aquest programa sobre ser interessantíssim baix lo punt de vista musical y artístich, ho es doblement pels catalans per figurarhi compositors de la terra, tan distingits com l' Albéniz, en Rodríguez y l' Alió. També hi figura en Lluís Millet ab sas «Catalanescas» qu' esperém tenir ocasió d' aplaudir aquesta tarde, conegut ja son bon gust y esperit catalanista.

(*) Aquesta sonata, es la coneguda per Clar de lluna.

Ab tan bons elements podém assegurar que 'l tercer concert será un verdader acontexement musical.

LA VEU DE CATALUNYA envia avuy sa enhorabona al artista que ab tan bon acert sab honrar als compositors de casa.

La setmana entrant dedicarém un treball al pianista, per mes de que tots los elogis que pugám ferli estigan molt per sota de lo que realment se mereix.

J. G. P.

MOVIMENT REGIONALISTA

Lo periódich ilustrat de Madrid *El Teatro Moderno* publica en son últim número un autógrafo del senyor Guimerá, y un magnífic retrato del poeta, obra del Sr. Carcedo.

Dijous de la setmana passada se celebrá en lo massa esquifit local que ocupa 'l «Centre Excursionista de Catalunya» la vetllada commemorativa del xv aniversari de la fundació d' aquesta societat d' excursions. Com es de costum en aquesta festa anyal, se colocá en la galeria de retratos d' excursionistas célebres lo de D. Antoni Pons, llegint lo distingit escriptor D. Ignasi Ferrer y Carrió la Biografía del excursionista que honrava 'l Centre.

Al comensarse la sessió, lo Sr. Pedrals, que presidia, doná compte dels progressos de la associació y manifestá que aquesta havia llogat un pis adjunt del que ocupa, a fi d' axamplar 'l local, massa poch espaiós pel nombre de socis ab que compta 'l Centre.

En la vetllada 's llegiren poesias dels Srs, Ubach y Vinyeta, Novellas de Molins y Tintorer.

La Junta directiva de la Joventut conservadora que presideix lo regidor y distingit escriptor catalá don Francesch Carreras y Candi, tement que ab los cambis ministerials ocorreguts s' en vaja a fons la reforma de las lleys provincial y municipal que projectava 'l senyor Silvela, y que dita junta considera beneficiosa als interessos regionals, ha enviat al nou Ministre de de la Governació lo següent telegrama:

«Excm. Sr. Ministre de la Governació.—Madrid.—La Joventut conservadora, devant de las manifestacions de que V. E. será continuador dels plans del senyor Silvela, s' alegrará de véure promptament plantejat per V. E. 'l projecte sobre reorganización de las lleys provincial y municipal y especialment la nova divisió regional espanyola. Barcelona 27 de Novembre de 1891».

A aquest telegrama ha donat la següent resposta: «Subsecretaria de Governació.—Sr. D. Francesch Carreras y Candi, president de la Joventut conservadora.—Lo Ministre m' encarrega expresse sa gratitut a eix Circol pel telegrama que li ha dirigit, manifestant que 's congratulará també de véure traduïts en lleys los projectes de son digne antecessor».

Está próxima a véure la llum pública la quarta edició del notable volúm «Idilis y Cants místichs» degut al inspirat poeta y mestre en Gay Saber Mossen Jacinto Verdguer.

Lo fet de tractarse ja de la quarta edició de dita obra, nos estalvia tot altre elogi sobre 'l valor de la matexa y la acceptació que ha merescut del públich catalá.

La valenta y patriótica societat «Foment Catalanista», inaugura lo diumenge passat una série de sessions de propaganda essent sumament concorreguda la que celebrá.

En ella hi llegiren treballs dels mes renomats poetas, los socis senyors Juliá, Poch, Llaberia, Corominas y Balil. Lo soci nostre amich y company don Pere Coll y Escofet feu seguidament ús de la paraula, ocupantse en la peroració del Regionalisme. Explicá los fonaments històrichs y feu véure clarament l' estat actual dels pobles, després de haver ab elocuentes párrafos dextat consignats los conceptes de Nació y de Estat y de definir lo concepte del Regionalisme. Fent molts y atinadas consideracions exposá la causa del mal que la humanitat agita y recriminá fortament als partits polítichs tots, felicitantse no obstant de la reacció que ja ve operantse invocant los pobles las salvadoras ideas del Regionalisme. Acabá son elocuent discurs, manifestant lo que val lo Catalanisme, y digué que per lograrho es indispensable la propaganda de nostras doctrinas, colectiva y particularment.

La distingida concurrencia aplaudí com se merexia lo discurs del senyor Coll y lo vice-president declaró terminat l' acte sortintne tothom sumament complascut.

Avuy á las quatre de la tarde tindrà lloch en lo «Foment Catalanista», establert al carrer de Lladó 6, 1.^{er}, altra sessió de propaganda, per l' estil de la que se celebrá lo diumenge passat en lo mateix local y de la que ja n' hem donat compte en exa matexa crónica.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Després de l' ensorrament de duas casas en la *Vall de Baix* de Berga de que tenen noticia nostres lectors, s' han enfondrat en dita població duas altrás casas, soterrant á duas criaturas que, afortunadament pogueren ser salvadas. ¿No fora hora d' esbrinar la causa d' aquestas desgracias que sembla 's vulgan fer habituals á Berga?

En lo Comité executiu que s' ha constituït á New-York per celebrar lo centenar del descobriment d' América per Cristofol Colón, hi figura com un dels directors nostre conegut paysá, resident en los Estats Units, don Artur Cuyás

Dias endarrera fou botada al aygua en la platja del Arsenal Civil una gran caldera construïda en los tallers d' aquest, destinada al nou vapor de la Companyia Transatlántica *Joaquín del Piélagos*, que s' está montant á Cadiz.

Lo Banch de Tortosa ha acordat establir en dita ciutat la il·luminació elèctrica.

Diguérem á son temps que havían vingut á Catalunya los francesos Riche y Truch comissionats pel Govern de Fransa á fi de presentar un informe sobre la forsa alcohólica dels vins d' Espanya. Presentat ja dit informe, ne resultan tan afavorits los vins espanyols

que segons llegim, en los circols polítichs y diplomátichs s' assegura que 's concertará un conveni comercial entre Fransa y Espanya pels vins exclusivament.

Segons noticias están ja molt avansats los treballs d' una nova secció de la via dels ferro-carrils directes, y dintre poch es segur que 's podrán posar en explotació uns trenta kilometres mes, dintre de qual espay quedarán compresas las estacions d' Ascó, Flix y Ribagoya.

S' ha celebrat á Tortosa una reunió de propietaris rurals de la encontrada per tractar de la constitució d' una cámbra agrícola. Se nombrá una comissió encarregada de redactar los estatuts, quedant en reunirse novament per la constitució definitiva de dita cámbra.

Lo gremi de cerrallers d' aquesta ciutat celebrá lo dia primer del corrent, la festa del seu patró Sant Eloy ab solemnes funcions religioses en la Iglesia parroquial de Bethlem.

Aquesta festa, que des de l' any 1834 no 's celebrava, sembla que indica un bon desitx, manifestat per medi d' un lloable acort, de reconstituir y donar vida al antich gremi que tanta part prengué en temps passat al esplendor de las arts y la industria catalana.

Aplaudiriam y celebrárim que axis fos.

Dimecres fou notificada al Alcalde d' aquesta ciutat una providencia del Consell d' Estat, manant al Ajuntament que nombre nou advocat á Madrid en lo plet que hi ha pendent entre l' Municipi de Barcelona y 'ls hereus d' un farmacéutich de nostra ciutat, los quals reclaman la quantitat de 110.000 pessetas per medicaments suministrats als malalts coléricchs de Barcelona durant la epidemia de 1834.

Lo dimecres darrer la Comissió de Governació del Excm. Ajuntament tractá del assumpto referent al rellotge de la Catedral. Havían sigut consultats lo rellotger encarregat del mateix y la Academia de Ciencias Naturals y Arts, respecte de si podia arreglar-se l' actual rellotge ó si s' havia de canviar per altre; foren llegits los dictámens sobre aquest punt emesos y s' acordá nombrar una comissió composta de quatre dels principals rellotgers de Barcelona, baix la presidencia de l' enginyer industrial del Ajuntament, per que dóna dictámen rahonat sobre l' estat actual del rellotge públich municipal

Dilluns á la tarde se feren las probas del bot salvavidas construït á la Barceloneta per D. Miquel Cardona, destinat á la estació de salvament de Mataró y costejat per don Jaume D. Barbena, comerciant de Mayagüez, fill d' aquella ciutat.

Aquest acte oficial dexá satisfets á tots quants lo presenciaren, regonexent una vegada mes que la industria catalana pot competir perfectament en qualitat y en preu de sos productes ab la industria estrangera.

Per las probas de mar s' haurá d' esperar un dia en que regne vent fresch y mar picada.

A darrers d' aquesta setmana ó primers de la altra s' inaugurarà en lo Saló Parés una exposició general de Bellas Arts en la que hi pendrán part la majoria dels artistes residents en nostra ciutat.

Entre 'ls inscrits recordém en aquest moment los Srs. Armet, Baxeras, Cusachs, Cusi, Fabrés, Feliu, Granér, Llimona, Marqués, Masriera, Meifren, Ribera, Roca, Tamburini y Urgell.

Los esculptors catalans están de enhorabona. Fa poch dias se rebé la noticia de que á la Habana s' havia adjudicat á nostre amich D. Agustí Querol la construcció del Monument que deu axecarse en dita ciutat

ab motiu del Centenari del descobriment d' Amèrica, per la quantitat de trenta mil duros, per haver obtingut lo primer premi del concurs.

Y ara á Madrid en lo concurs obert per decorar l' edifici de Museus y Bibliotecas han guanyat tots los premis menos un, compatricis nostres.

En Carbonell, la estàtua de Lluís Vives; en Foxá, la de Lope de Vega; en Nogués, la de Nebrija; l' Alcoberto altres duas y en Sunyol duas esfings.



Després de unas brillants oposicions en las que han pres part 8 contrincants, ha sigut elegit per la Magistral de la Seu d' Urgell, lo Il·ltre. Dr. D. Joseph Serra y Catarell, Párroco de Sant Hilari Sacalm.

Felicitam al agraciats y al Capítol urgelitá per la elecció, puix lo Dr. Serra era celebrat á Vich per la sua predicació catalana. Los sermons del Magistral á la Seu d' Urgell, es de obligació prediarlos en la nostra llengua.

CRÓNICA RELIGIOSA

Avuy en esta secció hem de dar lloch principal á la alta diplomacia. A pesar de que tal com están las cosas, los catòlics no 'ns hem de refiar mes que de la visible assistència de Deu sobre la seva Iglesia, no obstant es menester tenir en compte los elements de la política humana, dels quals se val, per sos fins, la Divina Providencia.

Las declaraciones fetas pel primer Ministre de Austria-Hungria, Sr. Kalnoky, sobre la qüestió romana, tenen gran importancia.

Es costum parlamentaria en Austria, que las Delegacions dels diversos Estats que forman l' Imperi, fan públicament certas preguntes ó interpelacions al primer ministre respecte 'ls punts principals de la política internacional. Donchs en la audiència de la Delegació austríaca, lo princep de Windischgraz y 'l Sr. Zallinger interpellaren al primer ministre sobre la qüestió romana ab motiu dels fets del 2 d' Octubre.

Lo Sr. Kalnoky respongué als Delegats que la qüestió romana *no ha trobat encara la solució*. Y que essent la població de Austria-Hungria en sa majoria catòlica, es natural que 'l govern desitje que la situació del Papa respongue, baix lo punt de vista de sa completa independència, á sa posició de Cap de la Iglesia.

Anyadí després naturalment que l' Austria vol viure en bonas relacions ab la Italia, potencia aliada, y que ab las declaraciones fetas no volia en cap manera ferir los sentiments de la nació italiana.

Acó de dir tot un primer ministre del Emperador que *no s' ha trobat encara una solució* per la qüestió era d' esperar que faria molt mal efecte als italians, y axis ha estat. Ells no volen consentir en que 's diga que ni tan sols existesca una *qüestió romana*, y com més fan per cubrirla més la posan de manifest.



Aquí será bo transcriure una Nota que 'l correspondent romá de la *Correspondance Politique* escriu sobre las declaraciones del Sr. Marqués di Rudini:

«La part de las declaraciones de Rudini, relativa al Papat no ha pas produhit en lo Vaticá una impressió favorable. Aquella primera frase que comensa: *Tenim á casa nostra 'l Papat que á vegadas pren actituds de amenaça*, vos puch assegurar que ha molestat molt al Sant Pare.

«Lo Papat es cert se troba á Italia, pero de cap manera forma part integrant del Estat italiá, com podrian fer creure las expressions de Rudini.

«La mateixa ley de garantias, que 'l Sr. Rudini diu que vol fer cumplir, proclama la *extraterritorialitat* del Vaticá. La frase *á casa nostra* no es donchs exacta,

ni es lo sentit extricte de las lleys italianas. Per altra part la acusació dirigida al Vaticá de que pren ayres de amenaça ha semblat molt extranya á la diplomacia pontificia, si 's considera que 'l Vaticá y 'ls catòlics han sigut las primeras víctimas del deplorable incident del 2 d' Octubre.

«La promesa de Rudini de mantenir la ley de garantias no ha pogut causar al Vaticá mes que una mediocre satisfacció, ja que la tal ley no es casi may observada per lo govern italiá y 'l Papa may l' ha regoneguda. Tals son las ideas que dominan en los cercles pontificis relativament al discurs del Sr. Rudini, y la próxima allocució del Papa no dexará de reflexarlas »

La nota de la *Correspondance Politique* es bastant justa.



Tristas y afflictivas son las noticias que arriban de la Xina. Lo partit revolucionari de la Mandxuria s' ha alsat en armas, y després de haver derrotat las tropas del govern imperial se dirigeix sobre Pekin.

Las Cristiandats de las provincias invadidas han patit tant, que casi 's poden dar per destruhidas. Lo Vicariat del Illm. Rutger ha sigut lo mes perjudicat de las bandes facciosas que han comés horrors ab las religiosas y ab las criaturas dels assils.

Si las potencias europeas, d' un modo ó altre, no 's concertan per restablir l' orde en la Xina, tot lo be que hi havia fet la religió catòlica será en breu temps aniquilat.



Fa condol véure com se 'n van á terra las antigues casas patricias de Roma. La familia Borghese, que era una de las primeras per noblesa y per fortuna, está fent una verdadera liquidació dels tresors de son Museu y de sa Biblioteca.

Lo Sant Pare, tan per subvenir á la familia en sa desgracia, com per enriqueix los Arxius Vaticans, ha comprat per 250,000 pessetas tota la collecció de documents referents á la estada dels Papes á Avinyó.



En la basílica de Sant Joan de Letrán avensan molt las obras del monument que Lleó XIII dedica á la memoria del Papa Inocenci III.



La condemnació del Arquebisbe d' Aix á 3,000 francs de multa, es considerat per tothom com un medi d' exir del pas. Tota la França catòlica é independent no ha vist en l' acte del Prelat mes que un crit de noble y santa indignació del sacerdot, veyent ofés al Vicari de Jesucrist y del francés veyent insultada sa pátria per la plebe italiana.

Per pagar la multa y las costas del procés, lo Reverendíssim Gouthé-Soulard ha rebut ja quantiosos donatius. Ara 's publicará un folleto que 's titula: *Mon procés, y mos advocats*, en lo qual ha colleccionat lo valent Arquebisbe totas las cartas de felicitació y de adhesió que ha rebut per sa entensa.



Acaban de marxar de Alemanya deu noyas per anar á fundar una missió catòlica al África.



Tots los periódichs alemanys, ab ocasió de la apertura del Parlament, fan constar que 'l Centre catòlich es lo grupo mes important y 'l mes gubernamental.



La Cancelleria de la Legió d' Honor publica la estadística de las donas condecoradas desde 1852.

Sobre quaranta que son las *legionarias* (la mes alta recompensa que pot esperar un patriota francés), n' hi ha vint y sis de religiosas, la major part Fillas de la Caritat, de Sant Vicens de Paul.

Solament aquesta estadística es una gran apologia del catolicisme.